

**SZÉCSI József**

vallásfilozófus

## *A holokauszttal oktatási koncepciójáról*

Tartalom:

A holokauszttal átadása, oktatása zsidóknak és nemzsidóknak

A zsidóság története

A zsidó vallás

A holokauszttal

A teológiai antijudaizmus

„Elhallgatott” kérdéskörökről való beszélgetés

Népek történelmi kataklizmái, genocídiumai

A zsidósellenesség új kérdéskörei

Pozitívum

A holokauszttal utáni felelőssége

A holokauszttal való oktatás egy lehetséges tematikája

Oktatási módok

A holokauszttal kérdéskörével intenzíven a keresztény-zsidó párbeszéd keretei között találkoztam, két általam alapított szervezetben, először a Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság Hebraisztikai-Judaisztikai Munkacsoportjában (1988-1991), majd a Keresztény-Zsidó Társaságban (1991-). Reinhardt Neudecker S.J.: Az egy Isten sok arca (Keresztény-Zsidó Párbeszéd Könyvtára 1. Budapest, 1992) c. könyvében arról írt, hogy a másikkal való párbeszédben sokszor a magunk kérdéseire keressük a választ. Ez természetes dolog, de a párbeszéd a másikkal történik. Tapasztalatom szerint, hasonlóan a kétezer éves keresztény-zsidó történelemhez, mereven két külön szempontrendszerben élnek zsidók és keresztények. Keresztény részről általában az első kérdés az, hogy miért nem hisznek a zsidók Jézus Krisztusban, miért nem fogadják el messiásuknak? Zsidó részről pedig a kérdés nagyon hétköznapi, gyakorlati: miért van politikai antiszemitizmus, miért üvöltik a futballmeccsen, hogy „indul az auschwitzi vonat”? Természetesen vannak teológiai kérdések zsidó részről és politikai felvetések keresztény részről, de a döntő hozzáállás mégis ez.

A kétezer éves teológiai antijudaizmus, vagyis a keresztény antiszemitizmus egy jól körülírható terület, mégsem lehet teljesen lezárni. Az új szélsőségek továbbéltetik a kérdésköröket. A holokauszttal a politikai antiszemitizmus kifutása volt, de száz százalékig jelen volt benne a keresztény antijudaizmus Európában és Magyarországon is a vészidő napjaiban.

Tudomásul kell venni azt, hogy nem vagyok azonos a másikkal, ami azonban nem jelenti azt, hogy a másik vétkezes azért, mert nem élt át bizonyos történéseket. Más világban nevelkedett, bizonyos dogokról hiányoznak az ismeretei. A holokauszttal átélte, a holokauszttal kapcsolatban lévő család,

közösség, zsidóság számára egészen más a jelentése a Soának, mint annak, aki ezt nem élte át, aki erről esetleg semmit sem hallott, vagy kifejezetten téves információkat kapott. Más a Zeneakadémián hallgatni Beethoven IX. szímfóniáját és más a rádióban. Más valamiről tankönyvben értesülni és más azt személyesen átélni.

### A holokauszt átadása, oktatása zsidóknak és nemzsidóknak

A holokausztról más beszélni zsidóknak és más nemzsidóknak. A zsidóság számára általában ismert saját identitása, története, kultúrája, vallása. Vagyis nem szükséges egy a kérdéskörhöz tartozó bevezetés magáról a zsidóságról. Nem így van ez a holokausztot át nem éltekkel, nem így van ez a holokauszt után született nemzsidó generációkkal. Számukra légyeres térben mozog a holokauszt és igen sokszor jogtalanak tűnik a vészorszakról való beszéd. Ha a holokausztról beszélni, oktatni, tanítani, nevelni akarunk, akkor figyelembe kell venni az oktató rétegnek, személyeknek a világát. Ez annyit jelent, hogy a holokausztról ha nemzsidók felé beszélünk, akkor először a zsidóságról kell beszélni.

### A zsidóság története

Mindenekelőtt be kell mutatni vázlatosan a teljes zsidó történelmet, a kezdetektől a mai napig. Ha ez nincs meg, úgy munkánk nem érhet célba. Az ún. teológiai antijudaizmus egyik alaptétele az, hogy Kr.u. 70-től, a jeruzsálemi Szentély pusztulásától gyakorlatilag nem beszélünk zsidóságról, mert a behelyettesítés-teológia alapállásaként a zsidóságot leváltotta a kereszténység, és ettől kezdve nem érdekes, nem kell vele foglalkozni. A zsidóság története során először az ókori zsidóság, majd a középkori, az újkori és a modern kor zsidó történelméről kell áttekintő képet adni. Ugyanígy külön kell ezután még tárgyalni a zsidóság teljes magyarországi történetét. Ezen történeti áttekintés érinti egyetemes és magyar történelmi vonatkozásban is a holokausztot, de nem tárgyalja azt részleteiben.

### A zsidó vallás

Be kell mutatni a zsidó vallást. Elsőként bemutatandó a Tánách, az ókori zsidóság irodalma, a 2000 éves judaizmus jelentős szellemi alkotói, majd a judaizmus vallási világa, hitvilág, vallási élet, hitéleti gyakorlat. Bemutatandó a zsidó vallás kétezres éves alakulása, végül a mai zsidó vallási irányzatok a világban és Magyarországon.

## A holokauszt

Ezután már a nemzsidó hallgató el tudja helyezni a holokauszt történéseit, egyedülálló tragédiáját, van megfelelő racionális és érzelmi alap, illetve elvárás a vészorszak befogadására. A holokauszt oktatásakor be kell mutatni a náci Németország holokauszthoz vezető útját szellemi, politikai téren. Először a holokauszt „egyetemes” történetét kell ismertetni, benne a magyarországit is, majd külön részletesebben a magyar holokausztot. A holokauszt ideológiájának ismertetésekor be kell mutatni a negatív keresztény vallási hozzáállást is európai és magyar viszonylatban egyaránt. Szükséges az embermentés ismertetése a civil és egyházi szférában.

## A teológiai antijudaizmus

A vallási antiszemitizmus kétezer éven át előkészítője volt a Soának. Beszélni kell arról, hogy a keresztény vallási hitoktatásban melyek azok a szempontok, melyeket figyelembe kell venni a zsidóságról való tanításnál, oktatásnál. A teológiai antijudaizmusnak van története, fontos személyiségei. Itteni kérdéskör az „Auschwitz utáni istenkép” zsidó és keresztény problematikában.

### „Elhallgatott” kérdéskörökről való beszélgetés

A nemzsidó rész ismeretei egyrészt hiányosak, vagy hibásak a vészorszakról, másrészt vannak bizonyos pontok, melyekről úgy gondolják, hogy átverik őket és általában valami nem stimmel a „zsidó ügyel” és az egész holokauszt kérdéskörrel. Ide tartoznak pl. az összeesküvés elméletek. A zsidó-szakadkőműves, judaeo-bolsevista világösszeesküvés, Sion bölcseinek jegyzőkönyve, a holokauszt tagadás. A holokauszttal kapcsolatos az ún. „zsidó-visszaütés” a vészorszak után a felszabadult légerekben, vagy itthon az Andrássy út 60-ban „zsidó részről”. Ide tartozik az 1919-es kommün, a magyarországi zsidóság II.világháború utáni nagylétszámú részvétele a kommunista államapparátusban, hogy Rákosi „zsidó”, Szálasi pedig „keresztény”, örmény katolikus volt.

### Népek történelmi kataklizmái, genocídiumai

A holokauszttal való foglalkozást megnehezíti pl. az a meggyőződés, hogy a állandóan csak a holokauszttal foglalkozunk, állandóan csak a zsidókkal, miért nem foglalkozunk a magyarság tragédiáival is? Állandóan azt hallják, hogy a holokauszt a legnagyobb tragédia, holott más népnek és népeknek is volt, vegyük már le a napirendről és hagyjuk végre abba. El kell mondani, hogy a történelem folyamán sok tragédia volt. Néhány éve a cigányság vészorszakbeli üldözése is megjelent a magyarországi holokauszt történetében, ez korábban

nem volt. Volt az elmúlt században sok magyar tragédia, de volt pl. örmény genocídium is. A népi tragédiáknál nem lehet a holokauszton kívülieket a még futottak kategóriájába sorolni. Sokat halljuk, hogy a holokausztot semmivel sem lehet összehasonlítani, ez egy teljesen egyedi eset. Az, hogy a holokauszt sajnálatos módon egyedi a történelmi kataklizmákban azt onnét tudjuk, hogy ismerjük a többi genocídiumot és tudjuk, hogy miben különbözik ezektől a holokauszt. Világos érzékenységet kell mutatni más népi katasztrófák felé, csak ekkor érhető el és várható el, hogy megfelelő érzékenység legyen a zsidóság tragédiája felé is.

### A zsidósellenesség új kérdéskörei

Napjaink külpolitikai történései között már elsők között van az „iszlám antiszemitizmus” nemcsak a Közel-Keleten és az arab, illetve az iszlám világban, hanem Nyugat-Európában is. Az új antiszemitizmus Izrael-ellenességet jelent. Magyarországon évtizedes múltra tekint vissza Jézus zsidó volta tagadásának intenzív megerősödése, mely a szélsőjobboldal „teológiai” ideológiájának kedvelt szelete.

### Pozitívum

A vallásközi párbeszéd a II.világháború után indult el kifejezetten keresztény-zsidó dialógus formájában. Ez nemzetközi és magyarországi viszonylatban – ha szerény keretek között is – de folyamatosan jelen van. Tekintettel arra, hogy az iszlám világ legújabb történése, iszlám kalifátusok (2012 augusztus) megjelenése a világban új helyzetet teremtenek, fokozott figyelmet kell szentelni a világ mai eseményeinek, mert ezek befolyásolják a hallgatóságot, amikor nekik a holokausztról beszélünk.

### A holokauszt utáni felelőssége

Tudatosítani kell, hogy a holokauszt után születettek nem vétkesek a holokausztban és nem kell bűnbánatot gyakorolniuk. Mindenki a saját vétkéért felelős. Vallási és politikai testületeknek azonban le kell vonni a tanulságot, elemezni kell a mutatókat, bocsánatot kérni a testület történelmi vétkeiért és új helyes irányba fordulni. Az egyénnek pedig a maga területén elindulni, helyes irányba menni. Vallási és politikai síkon ki kell állni a meggyőződés mellett szavakban és tettekben is.

### A holokausztról való oktatás egy lehetséges tematikája

A nemzsidó közönségnek, hallgatóságnak, holokausztmúzeum látogatóinak szükséges egy bevezetés a „holokauszt” ismertetéséhez és szükséges egy

kérdéskörrel való ismeretátadás a holokauszt „ismertetése” után is. A bevezetés alatt értendő a zsidóság történetéről, vallásáról való ismeretanyag átadása, a holokausztról való oktatás, a teológiai antijudaizmus ismertetése, a kiállítás megtekintése után pedig az „elhallgatott kérdések”, kérdéskörökről való beszélgetés, előadás; népek történelmi kataklizmái, genocídiumai; a zsidóellenesség új kérdésköreinek ismertetése és figyelemfelhívás egy pozitívumra, a vallásközi párbeszédre, illetve az egymásért való helyes politikai kiállásra és az igazságnak elfogadására bármilyen oldalról és irányból is jön.

### Oktatási módok

Az ismeretátadásnak sokféle formája van: kiállítás, film a kiállításon, tájékoztató füzetek egyes kérdéskörökről, CD, DVD, könyvkiadás, beszélgetés, előadás, internet. Szükséges olyan kötet összeállítása, mely tartalmazza holokausztkoncepciónk elemeit egy füzetben összefoglalva és az egyes kérdéseket részletesebben kifejtve külön füzetekben, ezt kiadható hagyományos könyv és CD formátumban is.

Budapest, 2014. augusztus 31.